

ԼՈՅՍ

Կը հրատարակուի Չորեքշաբթի եւ Շաբաթ օրերը : Տարեկան գինն է մէկ իրա օսմանեան : Մէկ քէրքը 40 փարայ արծաթ : Նամակ կամ ո եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել Առ. Յ. Յ. Պարոնեան Կոստանդնուպօլիս Ալաճահամամ Բիգա փաշա խան քիւ Յ Ս. Ղ. Պալատիպատեանի տպարանը :

ՈՒԹԵՐՈՂ ՏՄՐԻ ԹԻԻ 55

1880

ՇԱՐԱԹ 29 ՄԱՐՏ

ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Պղտտարքէ՛, քանի մը վայրկեանի համար գրիչդ փոխ կուտա՞ս ինձի գրելու համար կեանքն այն քաջ հովուին որ իւր անձն իւր ոչխարներուն վրայ դրած է : Երեւելիդ կենսագիր, դու Զոհալէներուդ մէջ անմահացար, և ես Զօհրուս մէջ պիտի թաղվիմ պսակ հիւսել սորվեցունելով իմ անառակ գրիչիս որ մոլութիւններու առջև սրտես և հեռատես իսկ առաքինութիւններու առջև կոյր ըլլալու սովորութիւնն ունի : Բայց պիտի կրնա՞ս արդեօք այս փոխառութիւնն ընել ինձ թէ պիտի ճանրես զիս ըսելով :

— Ինչ որ Բնութիւնը չէ շնորհած քեզ Պղտարքոս չէ կարող փոխ տալ :

Դժբախտաբար այս վերջինը հաւանական կը թուի ինձ և ես իմ ձեռներովս իմ գերեզմանս փորել չուզելով Ամենապատիւ Սրբաբաղան Պատրիարք Հօր կը դիմեմ, ծուներ կը չոքեմ Նորին Սրբաղնութեան առջև և կառաջարկեմ :

« Աշակերտիդ սիրոյն համար, երգիծաբանութեան յառաջագիմութեան սիրոյն համար

քանի մը փոքր թերութիւններ ունեցէք որ իմ գրիչիս ալ սիրտը չկտորի : »

Նորին Սրբաղնութիւնն այս առաջարկութիւնս կրնդունի և ես ուրախ սրտով ետ կը դառնամ և կսկսիմ գրել :

Շնորհօքն Աստուծոյ և ընտրութեամբ երեսփոխանական ժողովոյ Յիսուսի Քրիստոսի ծառայ Ամենապատիւ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեան ծնած է, Հասգիւղ, 1837 յունվար 28ին : Հայրը պարկեշտ Բեւեռ վաճառող մ'էր, Մեծ հայրն էր հաշակաւոր Տիրացու Պողոս ձայնաւոր վարժապետ, ուսկից ժառանգած է Վարժապետի մականունը : Ոչ ոք աւելի լաւ գործածած է իւր հօրէն մնացած ժառանգութիւնը : Ծննդեանէն քանի մը օր ետքը կատարվեցաւ մկրտութեան հանդէսը և երախային անունը Պողոս դրվեցաւ :

Հաղիւ երկու տարեկան էր և սկսած էր վանկեր իրարու հետ կապելով բառեր արտասանել երբ Մեծ Պահոց առաջին օրը եկեղեցի տարվեցաւ : Մանուկն երբ տեսաւ որ ժողովուրդը կանակը խորանին տուած դաւիթը կը դիտէ՝ սկսաւ խնդալ : Մայրն իւր զաւակին բարձրաձայն խնդալն արգելելու

համար՝ մեծ նեղութեամբ հասկցուց Անոր որ Հրապարակեալ կարգացված ատեն ժողովուրդն այդ դիրքի մէջ գտնուելու է : Այս հրապարակեալ բառը լաւ մը տպաւորութեամբ մանկան մտքին մէջ և արձանագրութեամբ լեզուին վրայ . տարին եթէ հարիւր անգամ եկեղեցի երթար՝ եօթանասունը ութ անգամ կռնակը խորանին կուտար և քսաներկու անգամ երեսը խորանին կը դարձունէր :

Նորին Սրբազնութիւնն իւր առաջին ուսումն առաւ Հասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին մէջ ուր իւր բարի վարքն , սրամտութիւնն և ժրջանութիւնը յայանող վկայականներով հարստացաւ :

1855ին մասնաւոր դասախօսութեան պաշտօնով Անդրիանուպոլիս գնաց : Քաղաքին ազգայինները զինքը սիրելով հոն Արշակունեան մայր վարժարանի մէջ դասատուութեան հըրաւիրեցին : Հրաւերն ընդունվեցաւ և Նորին Սրբազնութիւնն հետեւեալ օրը Արշակունեան վարժարանը մտաւ և քննելու համար եկաւ կայնեցաւ առաջին կարգի աշակերտներուն առջև որոնց մէջ կը գտնուէր նաև այս տղերքը դրողը : Մեծ փառք ու պատիւ է ինձի Նորին Սրբազնութեան պէս դասաւանդու մը ունեցած ըլլալս , սակայն չեմ կարծեր թէ Սըրբազան Պատրիարքն ալ իրեն պարծանք համարի ինձի պէս աշակերտ մը ունեցած ըլլալը . . . մեծ մարդեր կրնան անոր փառքը կաղմել : Որչափ ատեն որ մնաց վարժարանին մէջ՝ անխոնջ ջանիւք աշխատեցաւ և մեծ հոգ տարաւ վարժարանի բարեկարգութեանը : Ապերախտութիւն ըրած կըլլամ եթէ հոս չը յայտնեմ որ վարժարանի մէջ շրջանաւառութեան ետքը Նորին Սրբազնութիւնն անձամբ տարաւ զիս քաղաքին Յունաց մայր վարժարանը ուր՝ յոյն լեզուին դժուարութիւնը միայն սորվելով տարիէ մը դուրս ելայ անկից :

1858ին՝ օր մը մէկէն ի մէկ զրոյց մը տա-

րածվեցաւ քաղաքին մէջ որ Պօղոս պատուելին հազուապէս պիտի փոխէ : Եւ արդարև Նորին սրբազնութիւնն դիմած էր քաղաքին առաջնորդ Արիստակէս եպիսկոպոսին և խնդրած էր որ զինքն անպատճառ և անմիջապէս վարդապետ ձեռնագրէ , սպառնալով որ եթէ իւր խնդիրքը չկատարվէր՝ քաղաքէն պիտի մեկնէր : Արիստակէս եպիսկոպոսն՝ որ վերջէն տեղապահ եղաւ , պալատի մէջ ազգին մէկ մեծ իրաւունքը պաշտպանեց և վերջը խեղճութեան մէջ մեռաւ , առանց Պատրիարքարանէն հրաման խնդրելու և ընդունելու , ըստիպուեցաւ վարդապետ ձեռնագրել Պօղոս պատուելին որ եղաւ Ներսէս վարդապետ :

1860 ին Մատթէոս կաթողիկոսին հրամանաւ Ռումանիոյ և Աւստրիոյ կողմերն այցելու գնաց առանց իւր մականունը , փոխելու ոչ ալ Պօլսոյ լրագիրներուն իրեն համար դուրս տանական նամակներ գրեց և զանոնք ուրիշներու ստորագրել տալով խմբագիրներու զրկեց : Նոյն տարւոյն վերջերը Հասգիւղի քարոզիչ անուանվեցաւ :

1861 ին կրօնական ժողովոյ ատենապետ ընտրվեցաւ և ինչպէս իւր պաշտօնը կը պահանջէր , պաշտպանեց կրօնքը Քրիստոսի եկեղեցւոյ հակաաղանդներուն դէմ :

1862 ին քննութեան պաշտօնով Զէյթուն զրկվեցաւ ուր Սոյ կաթողիկոսէն եպիսկոպոս օծվելով Պօլիս դարձաւ :

1865 ին Մկրտիչ եպիսկոպոսի , այժմեան Սոյ կաթողիկոս , խնդրոյն համար Եգիպտոս քննիչ գնաց , և հոն քանի մը կարևոր կտակներ կարգադրելէն ետքը Պօլիս եկաւ և Շահ Նազար-Նուպարեան վարժարանը բացաւ : Նոյն տարին էր որ Սահմանադրութեան վերաքննութեան Մասնաժողովին անգամ եղաւ :

1866 ին Նորատունկեան Յակոբ և Նէվրուզեան Աբեթիկ էֆէնտիներու հետ կաթո-

ղիկոսի ընտրութեան համար Էջմիածին գընաց : Վեհափառ Գէորգ կաթողիկոսն իւր բռնած ընթացքովն աղէկ համոզեց զմեզ որ Սրբազան Պատրիարքն առաջին կարգի ընտրելի մ'է, բայց, Նորին Սրբազնութեան դժուարը չգայ, ընտրող չէ :

1867 ին երկրորդ անգամ ատենապետ ընտրուեցաւ Կրօնական Ժողովոյ : Մաքուր խղճով վարեց այո պաշտօնն ալ առանց դուրս ելնելու այն սահմանէն զոր կրօնքը գծած է :

1868 ին Ժողովուրդն, որ քանի մը տարին անդամ մը Պատրիարք փոխելու սովորութիւն ունի, եկեղեցիներուն մէջ սկսած էր պօռալ որ Պօղոս Պատրիարքին անունը չյիշվի : Հաս գիւղի եկեղեցւոյն մէջ ալ քանի մը անձեր յօռն ըսած ըլլալուն համար կառավարութեան կողմէ կը բանտարկվին : Դիշեր մը Հաս գիւղի եկեղեցւոյն զանգակը կը հնչէ, ամբօխը Նորին սրբազնութեան տունը կը խռնի և իւր քարոզիչն եկեղեցի տանելով խորանին վրայ կը հանէ և կստիպէ որ այդ անձերը բանտարկել տուողին անունը յայտնէ :

— Ձեմ գիտեր, կը պատասխանէ Նորին Սրբազնութիւնը :

— Գիտէք, շատ աղէկ գիտէք և պէտք է որ բանտարկել տուողն մեզի ճանչցունէք, կը պօռայ ամբօխը :

— Մի ստիպէք զիս, չեմ գիտեր :

— Եթէ չէք գիտեր, պէտք է որ գիտնաք և մեզի ըսէք :

— Կաղաչեմ . . .

— Գիտէք սրբազան, գիտէք . . .

— Եթէ չէք գիտեր, երգում մը ըրէք չը գիտնալնուդ վրայ :

Ամբօխը սկիհն իւր քարոզիչին կերկնցնէ որ առնէ երգում ընէ, և Նորին սրբազնութիւնը սկիհն առնելով կերդնու որ յօռն պօռացողներուն բանտարկված ըլլալն բնաւ

տեղեկութիւն չունի :

— Շնորհակալ ենք, սկիհը մի ձգեր. դեռ դործ ունինք . . .

— Ինչո՞ւ :

— Երգում մ'ալ ըրէ որ տակէ վերջը հաս յիշել չպիտի տաս Պօղոս Պատրիարքը :

Այս առաջարկութեան վրայ Նորին Սրբազնութիւնը կը մարի և ամբօխը կը ցրուի :

1869 ին Պատրիարք պիտի ըլլար, բայց Խորէն արքեպիսկոպոս Լուսինեան, այն ատեն Գալփայեան, քանի մը կրօնաւորներ համոզելով անոնցմէ ստորագրութիւն առած ու Էջմիածին հեռագրած էր որ Սոյ եպիսկոպոս մը Պատրիարքական աթոռին ընտրելի կը ներկայացվի : Խորէն արքեպիսկոպոսին այո հեռագիրն երևան կենէ ու շատ մը վիճաբանութիւններու տեղի տալէ ետեւ վերջապէս Խորմեան կընտրվի Պատրիարք, թէպէտ և միւս կողմէն Վարժապետեանն ալ կը յայտնէր թէ ինք սահմանադրութեան պահանջած տարիքն չունէր Պատրիարքական աթոռին վրայ բաղմնելու համար, և կերպով մը, իւր հայրը կամ բաստանէր իբրեւ միակ պատճառ որով ազգը կը զրկվէր նոյն թուականին Վարժապետեանն իրեն Պատրիարք ունենալէ :

1868 ին երրորդ անգամ Կրօնական Ժողովոյ ատենապետութեան կոչվեցաւ, և այս բաւական է ցոյց տալ թէ Նորին Սրբազնութիւնն որչափ խոհականութեամբ կը վարէր այս պաշտօնը :

1870 ին Նիկոմիդիոյ վիճակին առաջնորդ ընտրվեցաւ և, առանց դիտողութիւն ընելու, ընդունեց այս պաշտօնն և դնաց հովուել զինքը հրաւիրող Ժողովուրդը : Շատ մը առաջնորդներ եթէ տեղ մը երթան՝ կաշիատին հոն դառնաւ վարժարանները դոցել կամ եկեղեցւոյ բակը աւազաններ շինել տալով վարժարաններու հասոյթը ծառերու և

ծաղիկներու յատկացնել, Նորին Սրբազնութիւնն իրեն պաշտօնատեղին երթալուն պէս ամեն տեղ վարժարաններ բանալու ետեւէ եղաւ, ժողովրդեան վրայ ծանրացած տուրքէն երկու հարիւր հազար դահեկան զեղչել տուաւ Մահմետ Նէտրմ Բաշայի օրով, և այս անձնանուէր աշխատութեամբն իւր ժողովրդեան ոչ միայն սիրոյն այլ նաեւ երախտագիտութեանն ալ արժանացաւ: Շատ կրօնաւորներ հոգեւորականներէն իւր 'ի վերայ պարտաւորեալ հասկնալով կենեան իրենց ժողովրդեան վրայ կը նստին և անոնց անտանելի բեռ մը կը կրան: Վարժապետեան աշխատած է միշտ իւր տրածած հօտին լուծը թերթեւցնելու:

1872ին՝ Գէորգ Կաթողիկոս ճանբու ծախքը զրկելով Էջմիածին հրաւիրեց Վարժապետեան որ առանց դիտողութիւն ընելու ելաւ դնաց, Հոն Էջմիածնայ սեխտագիրն ալ ստորագրեց և Էջմիածնայ եպիսկոպոս ճանչցուեցաւ: Այս թուականին՝ Սահմանադրութեան պահանջած տարիքն ունէր պատրիարքութեան աթոռին վրայ բազմելու համար, և իւր հակառակորդն բարեկութեամբ կը դիտէր բարձումն այն երկու պատճառներուն՝ որովք Ներսէս զրկված էր քանի մը տարի առաջ պատրիարքութեան գահուն վրայ բարձրանալէ:

Խրիմեանի պատրիարքութեանը վրայ երեք օրս տարիներ անցան և ժողովուրդը սկսաւ անհանգիստ ըլլալ նոր պատրիարք մը չընտրելուն համար: Փոթորիկ մ'է բրդաւ, — Խրիմեանի անունը չյիշվի. — Ոչ, յիշվի. — Չըպիտի յիշվի: Եւ Խրիմեան հրաժարեցաւ:

1874 փետրվար ամսոյն մէջ տեղապահ կարելվեցաւ Ամեն Ներսէս Վարժապետեան և սպրիլի մէջ Պատրիարք ընտրվեցաւ:

Այն օրն ուր սահմանադրութեան վրայ

ուխտ և երդում ընելու համար երեսփոխանական ժողովոյն ներկայացաւ թուղթ մը կարգաց, որուն մէջ կը յայտնէր թէ ինքն տրկար և անկարող ըլլալով չպիտի կրնար այս ծանր պաշտօնը վարել, և կը խնդրէր որ կարող և Պատրիարքութեան փափաքող մէկն ընտրեն Պատրիարք: Այս թուղթը կարդալէն ետքը սահմանադրութեան պահանջած երդումն և ուխտն ընելով Պատրիարք եղաւ: Արդէն Պատրիարք չեղած Նորին սրբազնութեան հակառակ թերթերն, որ ուրիշ ընտրելի մ'ունէին, կը հրատարակէին թէ Ներսէս եպիսկոպոս լացած է երբ խմացած է իւրեն Պատրիարք ընտրվելիքը. և այս տողերը գրողն Թադէոս մէջ որուն Խմբագիր-Տնօրէնն էր, կը պատասխանէր այն թերթերուն ըսելով որ Ներսէս եպիսկոպոսին արտասուքը հարս ըլլող աղջիկներուն արտասուքին կը նմանին, որոնց պատճառաւ բնաւ հարսնիք մը ետ մնացած չէ:

Պատրիարքական աթոռին վրայ նստելուն պէս Նորին Սրբազնութեան առաջին դործն եղաւ հրաժարական տալ: Քաջ համոզված ըլլալով որ այս ժողովուրդն միշտ նոր պատրիարք ունենալու փառասիրութիւնն — չըսեմ մոլութիւն — ունի՝ հոգ մի՛ ընէք, ըսաւ մշտքէն, ես ձեզի ամեն ամսու գլխուն նոր Պատրիարք մը պիտի ընտրել տամ: Այս ծրագիրն պատրաստելով ամիսէ մը ետքը բացաւ իւր հրաժարականի խոշոր տուրակն և հատ մը նետեց երեսփոխանութեան քթին բերնին: Երկու շաբաթ անցաւ և երբ տեսաւ Նորին Սրբազնութիւնն որ աջակողմեան և ձախակողմեան երեսփոխաններուն մէջ կիրքն ու ատելութիւնը մարած չէր՝ հրաժարական մ'ալ տուաւ որ դարձեալ չընդունվեցաւ: Իսկ երբ տեսաւ որ իւր հրաժարականներն չեն ընդունվի և չպիտի ընդունվին՝ սկսաւ շաբաթն անգամ մը հրաժարական տալ և ժողովուրդն,

որ երկու տարին անգամ մը նոր Պատրիարք կուղէր, գոհ եղաւ այս հրաժարականներէն որոնց չնորհիւ երկու օրը անգամ մը նոր Պատրիարք ունենալու բախտը կը վայելէր :

Այդ հրաժարականներով շատ գործեր տեսաւ, երեսփոխանութեան մէջ երկու կուսակցութիւններն վարժեցուց միայն ազգին շահուն համար վիճաբանելու, Ղալաթիոյ տէր քանդեց, և երբեմն ալ այնպիսի պարագայներու մէջ տուաւ հրաժարականներ զորս ճշմարիտ անձնանուէր և քաջ Պատրիարքներ միայն կրնան տալ : Եթէ այդ հրաժարականները չըլլային՝ ազգն երկու երեք պատրիարք ևս ընտրելու հարկին մէջ պիտի գտնուէր և ով գիտէ ինչ տագնապալից օրեր պիտի ունենար : Չմոռնանք խոստովանիլ որ այդ հրաժարականներէն մէկ քանին իւր անձնական տկարութեան արդիւնքն էին, բայց երեսփոխանական ժողովն մերժեց զանոնք և միշտ պիտի մերժէ վասն զի ազգն այսօր վարժապետեանի արժանաւոր յաջորդ մէկը չունի այդ պաշտօնին համար : Սա ինքն է որ հայկական ինքիւրն յարոյց և մինչև այսօր անձնանուիրութեամբ կաշխատի իւր ազգին կացութիւնը բարւոքելու համար : Ասոր օրովն է որ Պատրիարքարանն յարաբերութեան մէջ մտաւ դեսպանատուններուն հետ, և թէ որ ամեն պատրիարքներ Ներսէսի պէս աշխատած ըլլային՝ ազգն այսօր այոջալի տառապանաց մատնը ված տեսնելու դժբախտութիւնն չէինք ունենար, — թէպէտև ժամանակն ալ բաւական օգնեց իրեն : — Պատմութիւնն մեր ազգին համար անմահացուցած է Ասոր անունը և մենք յարմար չենք դատեր գրել այն ամեն գործերն զորս գործած է և դեռ կը գործէ : Շատերը կը կարծեն որ սահմանադրական տարեգլխոյն՝ երեսփոխանական ժողովոյ բացման առթիւ խօսելիք ճառին մէջ չպիտի մոռ-

նայ հրաժարական տալ : Այս շատերուն կարծիքը մեր հաւատքն է :

Խիստ քիչ թերութիւններ ունի, և ան ալ իմ գրիչիս սիրտը չկոտրելու համար, հակառակ Պատրիարքութեան պաշտօնին ուր ամեն օր առիթ կը ներկայանայ սխալներ գործելու : Սրբազան Պատրիարքն իրեն թշնամի կը նկատէ այն ամեն թերթն որուն խմբագիրն իւր մէկ արարքն կը քննադատէ : Այնպէս իրեն թշնամի նկատելով դադրել տուաւ Թաթաւնի որ յանգգնած էր Նորին սրբազնութեան մէկ շրջաբերականը հարուածել, այսպէս խափանել տուաւ Ասիան որ կրօնաւորի մը անբարոյականութիւնը կը ձաղկէր : Սակայն միւս կողմէն ալ իրեն դէմ խօսող դադրած լրագիրներուն հրատարակման կաշխատէր : Եթէ բարկանայ և մէկուն թէթեւ ապտակ մը զարնէ՝ վայրկեան մը ետքը այդ անձին երեսը կը շոյէ և բժիշկներ կանչել կուտայ որ դան այդ անձին երեսը քննեն և պէտք եղած դեղերը անմիջապէս տան : Ներողամիտ և վեհանձն է իրեն թշնամեղն անգամ բարիք ըրած ժամանակը մտքէն չանցուններ որ ինձի ըրած թշնամութեան փոխարէն իրեն բարիք կընեմ :

Իբրև ատենաբան արժանի է այն համբաւոյն զոր իրաւամբ կը վայելէ, մանաւանդ դամբանականի մէջ զոր շատ չեմ սիրեր ես : Դամբանականի մասին մեր կարծիքն ուրիշի մը կենսագրութեան մէջ գրած ենք և հոս նորէն կրկնելու հարկ չեք տեսներ :

Նորին Սրբազնութեան խօսակցութիւնն անուշ է և իրեն ներկայացողներուն համակրութիւնը կը գրաւէ : Խիստ խոնարհ է և ուրիշին բարիք ընելու համար չքաշլիւր օրը հազար յանձնարարական գրելու և կամ բերնով մէկն ուրիշի յանձնարարելու : Իւր սենեակին մէջ միշտ անկիւնը կը նստի առջև ունենալով փոքրիկ արկղ մը որուն մէջ ժամանակաւ Պատ-

ընդհանրապես ոսկի կը դնէին և ուր Նորին սըրբազնութիւնը գիւտնազրտական թուղթեր կը պահէ զորս երբեմն կը հանէ կը կարդայ և կը մխիթարի :

Ամենապատիւ Ներսէս Պատրիարք վայելուչ և գեղեցիկ մարդ մ'է : Իւր գէմքը տեսնողն կը կարծէ տեսնել Բէնիամինն որ կէս ճամբէն ետ կը դառնայ Եգիպտոս երթալու և իր անմեղութիւնն յայտնելու համար :

Ինչպէս հայ մամուլը գուժեց, բնիկ Անգլիանուալուսեցի մեծ Սարգիս Էֆէնտի Սըվաճեան աղեաց բարեգործն ենթարկելով հինգշաբթի օր իւր հոգին աւանդեց, հակառակ այն ճիշդութեամբ որ տասնի չափ երևելի բժիշկներ թափեցին փրկելու համար իրենց սիրելի բարեկամն անողորմ մահուան ճիրաններէն որ չորս օր շարունակ իւր զոհն անբերելի ցաւերու մէջ չարչարելէն ետքը յափշտակեց զայն իւր զաւակներուն, եղբայրներուն, աղջկաններուն, բարեկամներուն և ազգին ձեռքէն :

Հանգուցեալն քսանամեայ հասակին մէջ Պօլիս գալով իւր աշխատասիրութեամբն և գործունէութեամբն օր ըստ օրէ յառաջ երթալով բարձրացած էր այն դիրքին որուն մէջ կը գտնուէր : Իւր անկեղծութիւնն, գթասրբութիւնն և ուրիշ բարեմասնութիւններն որովք օժտուլած էր, սիրելի ըրած էին զինքն այն ամեն անձերուն իսկ որոնք մէկ անգամ հետը տեսնուելու առիթն ունեցած էին : Ազգին յառաջադիմութեան ջերմ սիրահար ըլլալով ամեն բարեգործական և ազգօգուտ

ձեռնարկութիւններուն չէր զլանար ոչ իւր աշխատութիւնն և ոչ իւր քսակը :

Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան անդամներէն մին ըլլալով չափազանցութիւն ըրած չէնք ըլլար եթէ ըսենք որ տարիէ մը ի վեր այնպէս կաշխատէր յիշեալ շէնքին բարելաւութեանը համար որ ժամանակ չէր գտներ իւր անձնական գործերուն պարապելու : Ծրագիր մ'ալ պատրաստած էր որով ազգ-հիւանդանոցն, Պատրիարքարանն Բէրա պիտի փոխադրէր և հաստատ եկամուտներով պիտի ապահովէր անոնց ծախքը : Մահուան անկողնոյն մէջ իսկ երբ ցաւերը ներքէին իրեն երկու խօսք ընել, իր զաւակներն և ազգ-հիւանդանոցը կը յիշէր :

Անգարմանելի է այս կորուստն իւր դժբախդ զաւակներուն համար որոնք բարի հայր մը կը կորսնցնեն : Եղբայրներուն համար որոնք պատուական եղբորէ մը կը զրկուին, բարեկամներուն համար որոնք անկեղծ բարեկամէ մը կը բաժնուին, ազգին համար որ իր պատուական զաւակներէն մին կը կորսնցնէ : Այս դառն կորստեան վրայ ուրիշները մխիթարելու յանգնելն անգթութիւն կը համարինք և միայն յերկնից ոյժ կը մաղթենք իրենց որ, կարենան դիմադրել մահուան տուած այս հարուածին դէմ :

Մուսուլ Դաթօլիք Բաթրիյի հազրէթլէրի թարափընտան տիւնքի կիւն Բաթրիք Ամեն Ներսէս Սրբազան հազրէթլէրինէ վարկտ օլան պիր թէլէկրափըն մէալինէ կէօրէ, մահալը մէզքիւրտէ զըթլըդ չիտտէթ քէսպ իթմիշ օլտուղսւնտան, գահթգէտէկեան պիր շէյ պուլամայըպ լէշ եէմէյէ պաշլամըշ տըր :

Պիթլիստէն տալսի պիր Դաթօլիք րահիպի թարափընտան Բաթրիքի միւշարիլէյհ հազրէթլէրինէ վարկտ օլան պիր գըթա թէլէկրափ մահալը մէզքիւրտէ հիւքմ իտէն գահթըն չիտտէթ ինտէն տօլայը պաղը պիշարէ փէտէր վէ վալիտէլէր հիշ գուտրէթլէրի գալմաուղընտան, էվլատլարընը սօգաղա պըրագմայա մէհպուր օլմուշար տըր :

Թէրճէման Էֆէտ

ԵՐՈՒՄԱՂԵՄԱՅ ՊԱՐՏՈՒՅ ԲԱՐՁՄԱՆ

ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎՈՅ ՀՐԱՀԱՆԴԸ

Ինչպէս որ՝ Բարձրաշնորհ Տ. Տ. Ներսէս Ս. Պատրիարք Հօր կոնդակին մէջ ըսուած է, Սուրբ Երուսաղեմայ պարտուց բարձման կեդրոնական Մասնաժողովս տրոյց հաւաքման մասին իւր հրահանգն կողարկէ՝ որ հետեւեալն է։ Յիշեալ կոնդակին մէջ ըսուած երեք դասական տուրքն երեք ղուրուշ արծաթ դրամէ։

Յիշեալ կոնդակին մէջ հաւաքման մասին ցուցուած միջոցն, մասնաժողովս փոխեց և հաւաքումը հետեւեալ եղանակաւ ընել որոշեց և այս մասին Սրբազան Պատրիարք Հօր հաւանութիւնն ևս ստացած ըլլալով, կը խնդրէ ամեն պատուարժան Թաղ. Խորհուրդներէ որ սոյն հրահանգին կէտ առ կէտ գործադրութեան պէտք եղած աշխատութիւն չի զլանան։

Յօդ. 1. Իւրաքանչիւր Թաղ. Խորհուրդ պէտք է՝ որ իւր թաղին մէջ գտնուած բոլոր տուններն փոչոցին անունովը և տանը թուովը մէկ տեղ (եթէ թիւ կայ) կարգաւ և կանոնաւորապէս արձանագրէ մասնաւորապէս տըպեալ և հրահանգիս հետ ուղղեալ ցուցակին մէջ։

Յօդ. 2. Իւրաքանչիւր Թաղ. Խորհուրդ իւր մէջէն կամ գրուէն թաղեցի մը կընտրէ Ա. Հաւաքիչ անուամբ և անոր կուտայ թաղին մէջ գտնուած տուններու պատրաստեալ ցանկը, ինչպէս նաև անհատից թուոյն համեմատութեամբ տոմսակներ և պէտք եղածին չափ տոմսի ստացագիրներ։ Թաղ. Խորհուրդը տուած տոմսակներուն փոխարէն ստացագիր մը կառնէ Ա. Հաւաքչէն։

Յօդ. 3. Այս Ա. Հաւաքիչը՝ եթէ տուններն հարկւրէն պակաս են, ամեն մէկ տասնական տունի մէջէ մէկ մէկ անհատ կընտրէ Բ. Հաւաքիչ անուամբ, և անոնց ամեն մէկուն յանձնելիք տասը տանց ցանկը կուտայ, ինչպէս նաև անհատից քանակութեան համեմատ տոմս

սակներ։ Տուած տոմսակներուն փոխարէն պէտք է ստացագիր առնէ։

Յօդ. 4. Այս Բ. Հաւաքիչներն իրենց յանձնուած տասը տուններուն (որոնց մէկը իրենց տունն է) մէջ գտնուած ամեն մէկ անհատէ, առանց սեռի կամ հասակի խտրութեան, որոշեալ երեք ղուրուշ տուրքը կը հաւաքեն տարին մի անգամ։

Հաւաքիչը իրենց առած երեք ղուրուշին փոխարէն տոմսակներ կուտան՝ թէ՛ տոմսակին և թէ՛ բունին վրայ նուիրատուին անունը, տարւոյն թուականը և անոր տակը գաւառին և գիւղին անունը միանգամայն գրելով։

Յօդ. 5. Իսկ եթէ տուններն հարկւրէն աւելի ըլլան, այն ատեն Ա. Հաւաքիչը ամեն մէկ հարկւր տունի մէջէ մէկ մէկ Բ. Հաւաքիչներ կընտրէ, և ըստ առաջնոյն անոնց կը բաժնէ իրենց յանձնուած հարկւրական տուններու ցանկը և պէտք եղածին չափ տոմսակներ և տոմսակի ստացագիրներ։

Յօդ. 6. Այս պարագայիս մէջ ընտրուած Բ. Հաւաքիչներն զատ զատ իրենց յանձնուած հարկւրական տուններն տասն առ տասն կը բաժնեն, (որոնց մէկն ալ իրենց տունն է) և այս տասնական տուններուն մէջէն զատ զատ տասը ուրիշ հաւաքիչներ կընտրեն Գ. Հաւաքիչ անուամբ, և անոնց կը բաժնեն ամեն մէկուն յանձնուած տասը տունի ցանկը և պէտք եղածին չափ տոմսակներ։ Տուած տոմսակներուն փոխարէն միշտ ստացագիր կառնեն։

Յօդ. 7. Այս Գ. Հաւաքիչներն ըստ 4-րդ յօդուածի, իրենց յանձնուած տասը տուններու տուրքերն կը հաւաքեն և արդիւնքը կը յանձնեն ղիրենք ընտրող Բ. Հաւաքչին, նոյնպէս Բ. Հաւաքիչներն ալ Ժողոված դրամին կը յանձնեն Ա. Հաւաքչին, Ա. Հաւաքիչն ալ կը յանձնէ այն Թաղ. Խորհրդոյ ուրկէ ընտրուած է։

Մանգեան յաջորդ Բաժնի

Ա. Զ. Դ.

Արհեստասիրաց ընկերութեան ընդհանուր
Ժողովը արտաքոյ կարգի նիստ ունի յառաջի-
կայ կիւրակէ, 30 մարտ, Օրթագիւղ Թարգ-
մանչաց վարժարանի սրահը: Ատենանը պիտի
բացուի ժամը ճիշդ 6 ին:

Բոլոր ընկերք կը հրաւիրուին ներկայ գլու-
նուիլ:

Արհեստասէր ընկ. ընդհ. Ժողովոյ

Ատենադպիր Ատենապետ

Յ. Յ. Պարոնեան Մ. Թ. Բանեկեան

Կ. Պօլիս 27 մարտ 1880

Ա. Բ. Ո. Ի. Ե. Ս. Տ.

ԵՐԿԱՅՆ ԱԿԵՅՈՒԹԵԱՆ

ԱՌՈՂՋ ԵՐՁԱՆԻ ԱՊՐԵԼՈՒ ՈՒՍՈՒՄԸ

Շարադրեց Անդրեաս Փոյովիչ

Սալաշի հայաբնէ բժէշիւ

Հրատարակիչ Ս. Ղ. Պարտիզպանեան

Հանգուցեալ Անդրէաս Փոյովիչ նշանաւոր հա-
յադղի բժիշկն սոյն ընտիր երկատիրութիւնը որոյ
առաջին տպագրութիւնը 30 տարի առաջ իւրոյ ըն-
ծայեալ է, բոլորովին սպառելով եւ նոյնին օգտակա-
րութիւնը ամէն կարգի անձերէ ճանչցուած լինելով,
այս երկրորդ անգամ տպագրեցաւ:

Կեդրոնատեղին է Եէնի ճամբի Ղուկասեան դրա-
տունը. կը ծախուի նաեւ բոլոր գրավաճառաց քով.
ի գին 10 դրուշ:

ՖՈՒԴԻԻՆԷ՝ ՏԻՒ ՊՈՒԱՍԿՕՊԷ

ՊԱՐՈՆ ԼԸԳՕԴԻ ԾԵՐՈՒԹԻԻՆԸ

Թարգմանեց

ՄԻՍԱԲ Կ. ԽՈՒՆԿԻԿ

Նախկին աշակերտ Կայս. վարժարանի

20Ն ԱՌ.

ՄԿՐՏԻՉ ԷՖ. ՄԷԶՊՈՒՐԵԱՆ

Ֆռանայի արդի հոշակաւոր վիպասան Ֆօդիւ-
նէ տիւ Պուասկօպէի սոյն արտաքոյ կարգի հետա-
քըրքըաշարժ վիպասանութեան, որ դատական ամե-
նաերեւելի խնդրով մը կը դրադի, Ա. Ման իւրոյս
ըջ աշուած է ու կը գտնուի բոլոր հայ գրավաճառաց

քով ու կամուրջի գլուխը գրավաճառ Պօղոս աղայի
խանութն, ի գին մէկ քառորդ մէճիտ:

Սոյն ամենասքանչելի գործին միւս մասերը հետ-
ըդհեաէ պիտի հրատարակուին, սուղ ժամանակի մէջ:

ՏԻԿԻՆ ԲԱՐ-ՔԱՐԲԱՆԹԻԷ

Թաւաշահաւան Երկրաշահաւան

Վասն նախապատրաստական Ա. տարւոյ

Թարգմանեալ

Յ. ՍԻՄՈՆԵԱՆԷ

Կեդրոնատեղին է Արամ Մ. Աշտոնի տպարանը
Եռասուֆեան խան թիւ 1, եւ կը գտնուի բոլոր Հայ
գրավաճառաց քով. գին 100 փարայ:

Նաո առնողներուն համար զեղչ կը լայ:

Ը Ն Թ Ա Յ Ք

ԳԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ

ԹՈՒԱԳԻՏՈՒԹԻԻՆ

Նախապատրաստեալ

Առաջին տարւոյ համար

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՅ

Յ. Գ. Փաւաշահեան

Նախկին աշակերտ Սուրենեան վարժարանի

ԹԱՎՈՒՔ ՊԵՍԼԷՄԷՔ

BASSE — COUR

Է. Է. Մ. Է. Է. Մ.

Մեքքեայի թղպիի շահանգտե

Մուալլիմի Ֆեհմի Պայրարի

Իթթաւ

Տիպաճէտէ տախի սէօյլէտիյիմիզ կիպի
ըիսալէմ հիւսնի քապուլ պուլտըքտա, Բէշի,
Բօյուն, սիւտի ինէք, Էօքիւզ վէ Պէկիր
հաքլարընտա քալէմէ ալըպ հաղըրլատըղըմ
ըիսալէլէր բէյտէրբէյ նէշը-օլունաճաքտըր:

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ

Վ. Հ. ԴԻՄԱՔՍԵԱՆ

ԻՄԲԱԳԻՐ

ԻՄԲԱԳԻՐ-ՏԵՕՐԷՆ

Մ. ԳԱՐԱՄԱՃԵԱՆ

Յ. Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻԻՆ Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐ

Բիգա փաշա խան քիւ Յ